Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa Valtion eläkerahastosta tehtävästä ylimääräisestä lisätuloutuksesta valtion talousarvioon.

Valtion eläkerahastosta tehtävä ylimääräinen lisätuloutus valtion talousarvioon

Taustaa

Suomen työeläkejärjestelmän taustalla on useita eläkelakeja. Eläkkeet määräytyvät pääosin samalla tavalla riippumatta eläkelaista, mutta menojen rahoittaminen vaihtelee eri eläkelakien välillä. Suomen työeläkejärjestelmää rahoitetaan vuosittaisilla työeläkemaksuilla sekä etukäteen rahastoiduilla eläkevaroilla ja niiden tuotoilla. Työeläkemaksuja kerätään työntekijöiltä ja työnantajilta. Lisäksi valtio rahoittaa osittain valtion työntekijöiden, yrittäjien, maatalousyrittäjien ja merenkulkijoiden eläkkeet.

Valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden, perhe-eläkkeiden ja niihin verrattavien muiden etujen maksamiseen varautumiseksi ja näistä eduista valtiolle aiheutuvien menojen tasaamiseksi on olemassa valtion talousarvion ulkopuolinen Valtion eläkerahasto (VER).

VER:iin kootaan varoja, joilla valtion eläkevastuun menorasitusta voidaan tasata ajallisesti. Rahastoinnilla on varauduttu valtion eläkejärjestelmään kuuluvien eläkeläisten määrän kasvuun, eläkemaksuja maksavien työntekijöiden määrän vähenemiseen ja näistä aiheutuvaan eläkemenon kasvuun. Rahastoinnilla eläkemenoa on myös voitu kohdentaa sukupolvien välillä oikeudenmukaisesti.

VER:iin kertyneet varat ovat valtion varoja, jotka on uskottu VER:n hallintaan. Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvion määrärahoista. VER on sijoitusorganisaatio, jonka tehtävänä on sijoittaa haltuunsa uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. VER:n toiminnan yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat valtiovarainministeriölle. VER:lla on valtiovarainministeriön määräämä hallitus, joka vastaa VER:sta, ohjaa VER:n sijoitustoimintaa, päättää VER:n sijoitusperiaatteista ja laatii sille sijoitussuunnitelman.

Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työntekijöiden ja työnantajien eläkemaksut tilitetään kokonaisuudessaan VER:lle, josta siirretään vuosittain valtion talousarvion yleiskatteeksi määrä, joka vastaa tiettyä prosenttiosuutta valtion vuotuisesta eläkemenosta. VER:sta valtion talousarvioon siirrettävää määrää on lisätty viime vuosina asteittain niin, että siirto oli vuonna 2024 41 prosenttia, vuonna 2025 42 prosenttia, vuonna 2026 43 prosenttia, vuonna 2027 44 prosenttia ja vuodesta 2028 alkaen 45 prosenttia.

Jos VER:n varat suhteessa valtion eläkevastuuseen ovat yli 25 prosenttia kahtena peräkkäisenä varainhoitovuotena, lisätään talousarvioon siirrettävää määrää 3 prosenttiyksikköä, kunnes rahaston varat suhteessa valtion eläkevastuuseen ovat alle 25 prosenttia. Jos VER:lle maksettavat tulot olisivat suuremmat kuin VER:sta talousarvioon siirrettävä määrä kahtena peräkkäisenä varainhoitovuotena, talousarvioon siirrettävästä määrästä päätettäisiin tällöin vuosittain valtion talousarviossa. Lisäksi rahaston varojen käytöstä säädettäisiin tällöin erikseen.

Edellä mainittuja viime vuosina kasvaneita siirtoja VER:sta valtion talousarvioon on perusteltu sillä, että valtion talousarvion näkökulmasta VER:n varoja tulisi käyttää eläkemenojen tasaamiseksi silloin, kun eläkemenot ovat suurimmillaan. Lisäksi eläkemenojen aiheuttamaa rasitusta voitaisiin tasata sukupolvien välillä oikeudenmukaisesti. VER:n varojen pitkäjännitteisen hoidon kannalta VER:sta valtion talousarvioon

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

tehtävän siirron määrään tulisi liittyä mahdollisimman vähän epävarmuutta. Näin VER voi tehokkaasti toteuttaa sille määrättyä eläkemenon tasaustehtävää ja suunnitella pitkäjännitteisesti sijoitustoimintaansa ja maksuvalmiutensa hallintaa. Näin voidaan myös turvata sijoitusten tuottoa pitkällä aikavälillä.

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Julkisen talouden suunnitelman mukaan kehyskauden aikana VER:sta tehtävällä siirrolla rahoitettava osuus eläkemenoista nousee vuoden 2026 42 prosentista vuoden 2028 45 prosenttiin VER:lle asetetun rahastointitavoitteen täytyttyä. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen vuosittaisen talousarviosiirron nostamisesta 1,2 prosenttiyksiköllä siten, että vuonna 2028 siirto on 46,2 % eläkemenosta. Lisäksi vuodelta 2027 VER:sta tehtävää siirtoa lisätään kertaluonteisesti 11,5 prosenttiyksiköllä siten, että valtion talousarvioon siirrettävä määrä on yhteensä 56,7 % valtion vuotuisesta eläkemenosta, joka vastaa noin 1 miljardia euroa.

VER:n rahastointiasteen ollessa tavoitteen mukainen, VER:n varoja on tarkoituksenmukaista käyttää eläkemenojen tasaamiseksi nyt, kun eläkemenot ovat suurimmillaan 2020-luvulla. Tämä tasaisi lisäksi eläkemenojen aiheuttamaa rasitusta sukupolvien välillä oikeudenmukaisesti. Ylimääräinen lisätuloutus VER:sta tukisi näitä tavoitteita.

Toisaalta VER:n varojen pitkäjänteiseen hoitoon voi aiheutua epävarmuutta VER:sta valtion talousarvioon tehtävän lisätuloutuksen takia. Epävarmuutta voi aiheutua VER:n pitkäjänteiseen sijoitustoimintaan, maksuvalmiuden hallintaan ja sijoitusten tuottojen turvaamiseen pitkällä aikavälillä.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomautettavaa Valtion eläkerahastosta (VER) tehtävään ylimääräiseen lisätuloutukseen valtion talousarvioon. Asia kuuluu valtiovarainministeriön toimialaan.

Kansliapäällikkö Veli-Mikko Niemi